

W stronę resocjalizacji – perspektywa historyczna i współczesna (wstęp)

Pół wieku temu, w roku 1971, ukazała się ważna publikacja naukowa Czesława Czapówa i Stanisława Jedlewskiego *Pedagogika resocjalizacyjna*. Odpowiadała wtedy na pilne zapotrzebowanie społeczne wychowawców w zakładach resocjalizacyjnych i teoretyków zajmujących się problemem resocjalizacji, niedostosowania społecznego, prawa, psychologii i pedagogiki specjalnej. Wydanie *Pedagogiki resocjalizacyjnej* było poprzedzone ukazaniem się prac znaczących dla znajomości specyfiki przestępczości nieletnich i dorosłych w Polsce po II wojnie światowej, jak praca Stanisława Jedlewskiego *Nieletni w zakładach poprawczych* (1962) oraz publikacja Adama Podgóreckiego *Socjologia prawa* (1966). Publikacje te otwierały okres zainteresowania przestępczością, głównie problemami nieletnich i warunkami życia rodzin zagrożonych, patologią społeczną oraz wychowaniem w zakładach dla nieletnich. Było to nowe podejście do problemu nieletnich i resocjalizacji, oparte na doświadczeniach z okresu dwudziestolecia międzywojennego oraz okresów wcześniejszych. W tych pracach z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ubiegłego wieku akcentowano potrzebę znajomości realiów życia z powodów ekonomicznych, społeczno-zdrowotnych, przede wszystkim zaś stworzono wspólny system oddziaływania na młodzież zagrożoną demoralizacją i nieletnich przestępców oparty na znajomości potrzeb, warunków życia i wychowania w placówkach wychowawczo-poprawczych i karnych.

Prace Czapówa i Jedlewskiego cechuje nie tylko realność opisu wychowania, specyfiki odbioru świata i potrzeb nieletnich, ale przede wszystkim humanitarne, zaangażowane i życzliwe podejście do nielet-

nich i dorosłych przestępców. Obok podejścia do wychowanka opartego na realizmie akcentowano konieczność stawiania nieletnim wymagań w procesie wychowania resocjalizacyjnego.

Stanisława Jedlewskiego miałam okazję spotkać osobiście najpierw w trakcie prowadzenia przez Profesora pedagogicznych seminariów doktorskich na Uniwersytecie Warszawskim, a w końcu lat osiemdziesiątych w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego. W tamtym czasie Jedlewski dostrzegł nowy problem z zakresu pedagogiki społecznej – oprócz problemów resocjalizacji nieletnich i kształcenia (formowania) kadry pedagogicznej. Chodziło o konieczność organizowania form wsparcia dla młodych i niesienia im pomocy w zdobyciu własnego mieszkania. Wtedy działalnością pedagogiczną, społeczną i resocjalizacyjną na Uniwersytecie Warszawskim zajmowali się już naukowcy z młodego wówczas pokolenia – pasjonaci, jak Lesław Pytka, Jacek Kurczewski, Małgorzata Fuszara, Tamara Zacharuk, Katarzyna Sawicka, Marek Konopczyński. Znaczącą pozycję w tym gronie zajmował znawca problemów socjalnych osób marginalizowanych profesor Andrzej Tymowski. Zespół pedagogiki resocjalizacyjnej pod opieką profesora Jedlewskiego nadawał kierunek badaniom nad przestępczością nieletnich, resocjalizacją, problemami socjalnymi i ekskluzywą społeczną. O swojej pracy w tamtych latach zgronmadzeni wokół profesora naukowcy powiedzieli: „Mieliśmy kilkaset siostr i braci”¹. Mówili: „My wszyscy z niego” – myśl i zaangażowanie Stanisława Jedlewskiego udzielała się jego studentom, przyszłym pracownikom naukowym i wychowawcom zakładów dla nieletnich.

Prezentowany tom „Chowanny” poświęcony jest problemom resocjalizacji. Ta dziedzina nauki i działalności praktycznej cieszyła się wielkim zainteresowaniem w końcu XX wieku – wielu studentów na uczelniach wyższych pragnęło studiować resocjalizację i pracować z trudną młodzieżą. Dziś można stwierdzić, że nastąpiło w pewnym stopniu „nasylenie rynku” kadrami resocjalizacyjną i penitencjarną. Przed środowiskiem naukowym stoją nowe wyzwania dotyczące teorii i praktyki wychowawczej. Problemy te są sygnalizowane w części monograficznej niniejszego tomu „Chowanny”: Danuta Raś skoncentrowała się na resocjalizacyjnych działaniach Kościoła, Ewa Bielska zajęła się problemem współcześnie rozumianej metodyki resocjalizacji, Maciej Bernasiewicz i Monika Noszczyk-Bernasiewicz poruszyli kwestię efektywności prowadzonej w środowisku zamkniętym resocjalizacji nieletnich, Monika

¹ Cytat to tytuł pracy wychowanków i uczniów Stanisława Jedlewskiego – Ryszarda Abramowicza, Stefana Bratkowskiego i Romana Wójcika. *Mieliśmy kilkaset siostr i braci*. Oprac. R. Abramowicz, S. Bratkowski, R. Wójcik. Warszawa: „Książka i Wiedza”, 1984.

Urbanek przedstawiła problemy wolontariatu w środowisku osób skazanych i umieszczonych w placówce resocjalizacyjnej. Zaproszenie do podjęcia problemów resocjalizacji i profilaktyki społecznej było skierowane do większej liczby badaczy, niestety z różnych powodów nie przyjęli oni zaproszenia do zabrania głosu w tym tomie. Mam nadzieję, że kolejne numery „Chowanny” zostaną wzbogacone o teksty, które mogły być zamieszczone w niniejszym tomie, a być może zaproszeni autorzy podejmą zasygnalizowane problemy w innych publikacjach. Warto – kilkadziesiąt lat po ukazaniu się *Pedagogiki resocjalizacyjnej* Czapówa i Jedlewskiego – ponownie zrobić „rozeznanie” w istotnej dla resocjalizacji problematyce, nakreślić nowe kierunki poszukiwań oraz postawić nowe pytania badawcze i społeczne – z korzyścią dla praktyki resocjalizacyjno-społecznej.

Katowice, 12 września 2019 r.

Danuta Raś

Uniwersytet Śląski w Katowicach

 <https://orcid.org/0000-0002-7208-5221>